

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ: ESG-АСПЕКТИ ІНВЕСТУВАННЯ

Сучасний стан ринку цінних паперів характеризується безпрецедентними викликами, пов'язаними з глобальними трансформаційними процесами, що охоплюють економічну, екологічну, соціальну та технологічну сфери, які потребують комплексного переосмислення традиційних підходів до інвестування та розробки адаптивних стратегій, здатних забезпечити сталий розвиток фінансового сектору в умовах зростаючої невизначеності. Стрімкий розвиток ESG-інвестування (Environmental, Social, Governance) стає не просто глобальним трендом, але й необхідною умовою для забезпечення довгострокової життєздатності економічних систем, що змушує учасників-ринку цінних паперів переглядати свої інвестиційні портфелі з урахуванням не лише економічної ефективності, але й соціальної відповідальності та екологічної сталості. Поступова інтеграція принципів відповідального інвестування у функціонування національних та міжнародних фондових ринків супроводжується розвитком нових фінансових інструментів, зокрема, зелених облігацій, соціальних облігацій, облігацій сталого розвитку та інших інноваційних цінних паперів, що спрямовані на мобілізацію капіталу для фінансування проєктів, які відповідають Цілям сталого розвитку ООН [1]. Нормативно-правове регулювання ринку цінних паперів також зазнає суттєвих змін під впливом необхідності врахування екологічних, соціальних та управлінських ризиків, що проявляється у впровадженні жорсткіших вимог до розкриття нефінансової інформації емітентами цінних паперів та у посиленні контролю за дотриманням принципів сталого розвитку. Цифрова трансформація фінансового сектору, включаючи впровадження блокчейн-технологій, смарт-контрактів, токенизації активів та розвиток платформ для зеленого краудфандингу, створює додаткові можливості для демократизації доступу до екологічно орієнтованих інвестицій та підвищення прозорості ESG-звітності. Інституційні інвестори, включаючи пенсійні фонди, страхові компанії та інвестиційні фонди, відіграють ключову роль у стимулюванні трансформації ринку цінних паперів у напрямку сталості, оскільки їхні довгострокові інвестиційні горизонти найбільше відповідають принципам відповідального інвестування та сприяють формуванню стійкого попиту на фінансові інструменти з інтегрованими ESG-факторами [2]. Особливої актуальності набуває вдосконалення методології оцінки ESG-ризиків та методів їх інтеграції в традиційні моделі ціноутворення фінансових активів, що дозволить більш точно визначати справедливую вартість цінних паперів з

урахуванням їх впливу на навколишнє середовище, соціальну сферу та якість корпоративного управління, причому аналіз фондового ринку України демонструє значне відставання від світових тенденцій у цій сфері, оскільки за даними [3-5] Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку обсяг випуску зелених облігацій станом на кінець 2023 року складав лише 0,3% від загального обсягу емісії облігацій на українському ринку, що є критично низьким показником у порівнянні з провідними європейськими країнами, де цей показник досягає 8-12%. Розвиток ринку цінних паперів в умовах глобальних змін потребує також трансформації професійних компетенцій учасників фінансового ринку, включаючи вдосконалення навичок аналізу нефінансової інформації, розуміння взаємозв'язку між ESG-факторами та фінансовими показниками компаній, а також здатності розробляти інвестиційні стратегії, що враховують довгострокові тренди сталого розвитку, при цьому дослідження виявило, що на українському фондовому ринку лише 9% професійних учасників проходили спеціалізоване навчання з питань ESG-інвестування протягом останніх трьох років, що свідчить про недостатню підготовленість вітчизняних спеціалістів до впровадження міжнародних стандартів відповідального інвестування [3]. Аналіз статистичних даних Української біржі за 2022-2023 роки показує, що в структурі біржових торгів частка цінних паперів компаній, які мають публічну ESG-стратегію, становить менше 5%, тоді як на розвинених ринках цей показник сягає 60-70%, а порівняльний аналіз індексу прибутковості українських компаній, що впровадили принципи ESG, з компаніями, які не інтегрували ці принципи у свою діяльність, демонструє перевищення середньої прибутковості перших над другими на 3,7% у довгостроковому періоді, що підтверджує економічну доцільність впровадження принципів сталого розвитку навіть за умов кризових явищ в економіці [6-7]. Дослідження інвестиційних портфелів трьох найбільших недержавних пенсійних фондів України демонструє, що частка ESG-активів у їхніх портфелях станом на 2023 рік не перевищує 2%, що вказує на необхідність розробки спеціальних стимулюючих заходів для інституційних інвесторів з метою прискорення процесу переорієнтації капіталу на фінансування сталого розвитку економіки України. Порівняльний аналіз ключових показників ESG-інвестування в Україні та розвинених країнах представлено в таблиці 1, що наочно демонструє значний розрив між вітчизняною практикою фінансування сталого розвитку та міжнародними стандартами.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз показників ESG-інвестування в Україні та розвинених країнах (2023 р.)

Показник	Україна	Розвинені ринки ЄС	Розрив
Частка зелених облігацій у загальному обсязі емісії, %	0,3	8-12	26,7-40 разів
Частка цінних паперів компаній з ESG-стратегією в структурі біржових торгів, %	< 5	60-70	12-14 разів

Частка ESG-активів у портфелях інституційних інвесторів, %	< 2	15-30	7,5-15 разів
Частка професійних учасників ринку, які проходили навчання з ESG, %	9	65-80	7,2-8,9 разів
Премія до прибутковості ESG-орієнтованих компаній, п.п.	3,7	4,5-6,2	1,2-1,7 разів
Кількість компаній, що публікують нефінансову звітність за стандартами GRI/SASB, од.	12	650-950	54,2-79,2 разів

Джерело: сформовано авторами на основі [6-7]

Наведені у табл. 1 дані свідчать про критичне відставання українського ринку цінних паперів від розвинених ринків ЄС за всіма ключовими показниками ESG-інвестування, при цьому найбільший розрив спостерігається у сфері корпоративної прозорості та розкриття нефінансової інформації, про що свідчить майже 80-кратна різниця у кількості компаній, які публікують звітність за міжнародними стандартами GRI/SASB. Незважаючи на незначний обсяг зелених облігацій (лише 0,3% від загального обсягу емісій), наявність додаткової премії до прибутковості у розмірі 3,7 процентних пунктів для ESG-орієнтованих компаній підтверджує економічну доцільність впровадження принципів відповідального інвестування навіть в умовах кризового стану економіки України, що становить важливе підґрунтя для розробки національної програми стимулювання зелених інвестицій. Таке значне відставання від світових тенденцій зумовлює нагальну потребу в розробці комплексних заходів державної підтримки, спрямованих на швидке подолання розриву між Україною та розвиненими ринками, що має включати: а) впровадження податкових пільг для емітентів зелених облігацій та інших ESG-орієнтованих цінних паперів; б) встановлення нормативних вимог щодо включення ESG-факторів в інвестиційні стратегії інституційних інвесторів; в) створення спеціалізованих біржових індексів сталого розвитку для українського ринку; г) державну підтримку програм навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів фондового ринку в галузі ESG-інвестування. Особливо важливим є забезпечення синхронізації трансформації ринку цінних паперів України з вимогами Європейського зеленого курсу та Таксономією сталого фінансування ЄС, що є необхідною умовою для інтеграції українського фінансового ринку до європейського економічного простору в контексті євроінтеграційних процесів.

Перелік використаних джерел

1. Шморгун, І. (2024). Оцінка взаємозв'язку рівня очікуваної дохідності, ризику, ESG-оцінки та цілей сталого розвитку компаній. *Економіка та суспільство*, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-138>
2. Головачук Г. Оцінка ефективності ESG-звітності як інструменту прозорості бізнесу в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-28>

3. Лагодієнко О. В. Методика оцінки відповідності підприємств ESG-критеріям на мікрорівні. *Проблеми економіки*. 2024. № 3. С. 178–187. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-178-187>

4. Макаренко, І. О. (2023). Інкорпорація ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті їх інвестиційного скринінгу. *Економіка, управління та адміністрування*, (2(104), 86–93. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-86-93](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-86-93)

5. Полях С. С., Заїчко А.Ю. Екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG) у розвитку фінансового ринку. *Ефективна Економіка*. 2025. № 2. <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5834/5890>

6. SDG Index & Monitoring. Tracking progress on the Sustainable Development Goals. Available at: <https://www.unsdsn.org/sdg-index-and-monitoring>

7. The SDG Index and Dashboards. Available at: <https://dashboards.sdgindex.org/chapters/part-2-the-sdg-index-and-dashboards>

УДК 339.138

Аннюк М. Т., Чеботар Ю. С., магістри
кафедри підприємництва та маркетингу

Даляк Н.А., к.е.н., доцент,

доцент кафедри підприємництва та маркетингу

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СУЧАСНІ БРЕНД- ТА PR-СТРАТЕГІЇ У В2С-СЕКТОРІ

У сучасних умовах стрімкої цифровізації, глобалізації ринків та зростання конкуренції стратегічне управління брендом і застосування PR-інструментів у секторі В2С (business-to-consumer) набуває особливої актуальності. Підприємства змушені не лише конкурувати за увагу споживача, а й формувати довгострокову лояльність, яка можлива завдяки емоційній ідентифікації споживача з брендом та формуванню позитивного іміджу через ефективні канали комунікації. У зв'язку з цим, тема поєднання бренд- та PR-стратегій у В2С-сфері є надзвичайно актуальною як у науковому, так і у прикладному контексті.

Дослідження концепцій брендування та корпоративного іміджу широко представлено у науковій літературі. Зокрема, J. Kapferer наголошує на довгостроковому управлінні бренд-капіталом, вказуючи на необхідність формування сталої бренд-ідентичності, яка узгоджується зі стратегічною метою підприємства [1]. Значний внесок у розвиток теорії бренд-менеджменту у регіональному контексті зробили І. Chuieva та А. Sydoruk, які продемонстрували приклад ефективного застосування бренд- і PR-інструментів у туристичній галузі для формування іміджу DESTINACIЙ та залучення цільової аудиторії [2]. Окремої уваги заслуговує дослідження О.